

Коваль Олена

Юрист, правозахисник

*Консультант Міжнародного Фонду
«Відродження»*

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СТАЦІОНАРНОГО ЗАКЛАДУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЩОДО ОБІГУ ПРЕПАРАТІВ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН ТА ПРЕКУРСОРІВ

Неможливо уявити собі заклад охорони здоров'я, який працює без лікарських засобів. Найбільша кількість питань, як правило, виникає коли мова йде про препарати, до складу яких входять наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсорів. Тому розглянемо особливості організації роботи закладів охорони здоров'я щодо обігу препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

Насамперед, нагадаємо, що діяльність, пов'язана з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів підлягає обов'язковому ліцензуванню. Тобто керівникові закладу охорони здоров'я перед початком роботи з препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів необхідно:

1. Визначити своїм наказом місце, де такі препарати будуть зберігатися, і обрахувати обсяги їх зберігання. В залежності від обсягів зберігання до самих місць зберігання та облаштування їх сигналізацією висуваються різні технічні вимоги (товщина підлоги, стелі, стін, централізована або місцева сигналізація). Керівник закладу охорони здоров'я визначає відділення, де буде додатково зберігатися семиденний резерв препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. З цього резерву за дозволом чергового лікаря будуть використовуватися препарати для надання екстреної медичної

допомоги за життєвими показниками хворим у вечірній і нічний час та для зняття гострого больового синдрому в інших відділеннях відповідного закладу.

2. Визначити своїм наказом осіб з числа медичного персоналу, які будуть допущені до роботи з препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. В посадові інструкції кожного працівника повинні бути внесені пункти, що чітко визначають куди має доступ цей працівник, що саме робить з препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, за ведення яких видів медичної документації та звітності відповідає. Деякі з таких працівників будуть залучені до комісій (знищення невикористаних рештків, інвентаризації), і ця діяльність також повинна бути закріплена в посадовій інструкції. Кожен такий працівник повинен не мати протипоказань до роботи з препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, що засвідчуються лікарем-наркологом, та не бути засудженими за злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, що підтверджується довідкою МВС.

3. Одержати дозвіл Національної поліції на місце зберігання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

4. Надати органу ліцензування разом із заявою про видачу ліцензії документ, що дає підставу закладу охорони здоров'я використовувати приміщення (або рішення місцевого органу влади про виділення будівлі, або договір оренди з власником, або копію документу про право власності на приміщення), відомості про стан матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання, наявність персоналу із зазначенням його освітнього і кваліфікаційного рівня, копію наказу про призначення керівника закладу та копію диплома керівника, наказ про визначення місць зберігання та список допущених осіб. У заяві слід вказувати наступні види діяльності закладу охорони здоров'я: придбання, зберігання, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Якщо заклад має транспорт для перевезення наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, на нього потрібно отримати Дозвіл Національної поліції щодо придатності для перевезень, а до складу допущених до роботи осіб включити водія транспортного засобу. (Дана особа повинна отримати відповідні довідки нарколога та МВС.) Якщо в закладі охорони здоров'я будуть виготовлятися препарати наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, в Дозвіл Національної поліції повинні бути включені кімнати зберігання та виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів вашого закладу, а до списку допущених – фармацевт (провізор) та його асистенти. (Ці особи також мають одержати відповідні довідки нарколога та МВС.)

Орган ліцензування упродовж 10 днів з моменту прийняття пакету документів на одержання ліцензії приймає рішення про видачу цього документу.

Одержавши ліцензію на здійснення діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, заклад охорони здоров'я може починати роботу з препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів за схемою, наведеною нижче.

Як правило, з числа медичного персоналу до роботи з препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів найбільшу кількість становлять медичні сестри. І дійсно, лікар, який працює у закладі, здійснює огляд пацієнтів, призначає відповідні медичні обстеження, визначає діагноз, обирає лікарський засіб та розробляє схему застосування цього препарату. При цьому безпосереднього контакту з речовинами, що входять до складу лікарського засобу, лікар не має.

Хочемо звернути увагу лікарів: сучасне законодавство не обмежує лікаря, в якому б закладі він не працював, у можливості виписування ліків із застосуванням як рецептурної форми Ф-1 та спеціального рецептурного бланку ф-3. Більш того, при виписуванні пацієнта, якому встановлено діагноз, що супроводжується хронічним болем, лікуючий лікар зобов'язаний забезпечити даного пацієнта знеболенням на термін, достатній для того, щоб пацієнт мав можливість доїхати до місця проживання і звернутися до лікуючого лікаря первинної ланки (цей термін, як правило, становить 3-5 днів). Найбільш зручно це зробити шляхом виписування

відповідного рецепту та Листа призначення, в якому пацієнт самостійно буде робити позначки про виконання рекомендацій лікаря. Факт виписування рецепту при цьому фіксується в історії хвороби пацієнта та вказується у виписці.

Коли мова йде про лікарські засоби, то з ними (тобто безпосередньо з наркотичними засобами, психотропними речовинами та прекурсорами) пов'язана робота саме медичних сестер. Так, Головна медична сестра закладу замовляє та отримує препарати. Звертаємо увагу, що на сьогодні скасовані такі документи, як вимога-замовлення. Тобто для замовлення та одержання препаратів достатньо домовитися по телефону та надати відповідні бухгалтерські документи. Крім того, Постановою Кабінету Міністрів України від 13 травня 2013 року № 333 визначено, що препарати від постачальника Головна медична сестра закладу отримує самостійно. Лише у разі, коли під час одержання товару встановлюються факти розбіжностей (зокрема нестачі препаратів, порушення їх цілісності упаковки, невідповідності кількості місць, зазначених у супровідному документі) Головна медична сестра запрошує членів утвореної керівником закладу охорони здоров'я інвентаризаційної комісії. Ця комісія оформляє відповідний акт у трьох примірниках, які засвідчуються підписами

кожного з членів. Кожен акт скріплюється печаткою закладу охорони здоров'я. Один примірник акту залишається у Головної медичної сестри, другий надсилається постачальнику (продавцю) разом з прибутковим документом, третій – передається в бухгалтерію закладу охорони здоров'я.

Якщо під час прийому препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів розбіжностей не виявлено, Головна медична сестра обліковує одержані препарати у «Журналі обліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, препаратів (лікарських засобів), що містять наркотичні засоби, психотропні речовини, включені до таблиць II і III переліку, та (або) прекурсори, включені до таблиці IV переліку, в кількості, що перевищує гранично допустиму». Форма цього журналу затверджена у додатку 5 Постанови Кабінету Міністрів України від 3 червня 2009 року № 589 «Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом». Цей Журнал має наступний вигляд:

Сторінки журналу мають бути пронумеровані та прошнуровані. Журнал засвідчується підписом керівника закладу охорони здоров'я та скріплюється печаткою

ЖУРНАЛ

обліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, препаратів (лікарських засобів), що містять наркотичні засоби, психотропні речовини, включені до таблиць II і III переліку (770-2000-п), та (або) прекурсори, включені до таблиці IV переліку, в кількості, що перевищує гранично допустиму

Назва _____
 (наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори,

 препарати (лікарські засоби),

 що містять наркотичні засоби, психотропні речовини, включені

 до таблиць II і III переліку, та (або)

 прекурсори, включені до таблиці IV переліку, в кількості,

 що перевищує гранично допустиму)
 Доза, відсоток, одиниця виміру _____

Рік, місяць	Залишок на перше число	Надходження			Видача			Залишок на кінець місяця
		Найменування	Номер і дата документа	Кількість	Найменування	Номер і дата документа	Кількість	

закладу. Внесення виправлень та недостовірних відомостей до журналів забороняється. У разі виявлення технічних помилок вони виправляються та завіряються підписом керівника закладу охорони здоров'я.

Головна медична сестра щомісяця станом на перше число здійснює звірку інформації про фактичну наявність препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів із записом про залишки за журналом обліку препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та письмово повідомляє про результати керівнику закладу охорони здоров'я. Письмові повідомлення з резолюцією керівника закладу охорони здоров'я зберігаються разом журналом обліку.

У разі виявлення Головною медичною сестрою факту відхилення показників наявності препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів від зазначених у журналах обліку записів про залишки керівник закладу охорони здоров'я зобов'язаний протягом трьох календарних днів провести у визначеному законодавством порядку інвентаризацію наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, облік яких веде Головна медична сестра.

Із загальної кімнати зберігання препарати наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів Головною медичною сестрою видаються старшим сестрам відділень, де ці препарати будуть у подальшому розподілені на пости.

Старша сестра відділення, де використовують препарати наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів повинна бути допущеною до роботи з цими речовинами та вести «Журнал обліку препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у відділеннях і кабінетах лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я», форма якого затверджена Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 07.08.2015 № 494 «Про деякі питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я». Обов'язок та відповідальність за ведення такого журналу повинні бути передбачені у посадовій інструкції Старшої медичної сестри.

Цей журнал також повинен бути прошнурований, пронумерований, засвідчений

підписом керівника лікувально-профілактичного закладу охорони здоров'я або завідувача відділення та печаткою лікувально-профілактичного закладу охорони здоров'я.

Внесення виправлень та недостовірних відомостей до журналу заборонено. У разі виявлення технічних помилок вони виправляються, а виправлення засвідчуються підписом керівника лікувально-профілактичного закладу охорони здоров'я. Журнал заповнюється щодня.

Старша медична сестра щомісяця станом на перше число здійснює звірку інформації про фактичну наявність препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів із записом про залишки за журналом обліку препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та письмово повідомляє про результати керівнику закладу охорони здоров'я. Письмові повідомлення з резолюцією керівника закладу охорони здоров'я зберігаються разом журналом обліку.

У разі виявлення Старшою медичною сестрою факту відхилення показників наявності препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів від зазначених у журналах обліку записів про залишки керівник закладу охорони здоров'я зобов'язаний протягом трьох календарних днів провести у визначеному законодавством порядку інвентаризацію наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, облік яких веде Старша медична сестра.

Медичні сестри постів відділення отримують препарати наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у Старшої медичної сестри. Медичні сестри постів відділення також повинні бути включені до наказу про перелік осіб, допущених до роботи з препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. У посадових інструкціях медичних сестер постів відділення повинні бути передбачені обов'язки ведення «Журналу обліку препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на постах відділень лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я», форма якого затверджена Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 07.08.2015 № 494 «Про деякі питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин

Журнал має наступний вигляд:

Найменування міністерства, іншого органу виконавчої влади, підприємства, установи, організації, до сфери управління якого (якої) належить заклад охорони здоров'я Найменування та місцезнаходження (повна поштова адреса) закладу охорони здоров'я, де заповнюється форма Код за ЄДРПОУ	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th colspan="2" style="text-align: center;">МЕДИЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ</th> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Форма первинної облікової документації</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">№ 129-6/о</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">ЗАТВЕРДЖЕНО</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Наказ МОЗ України</td> </tr> <tr> <td style="width: 70%;"></td> <td style="width: 30%; text-align: center;">№</td> </tr> </table>	МЕДИЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ		Форма первинної облікової документації		№ 129-6/о		ЗАТВЕРДЖЕНО		Наказ МОЗ України			№
МЕДИЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ													
Форма первинної облікової документації													
№ 129-6/о													
ЗАТВЕРДЖЕНО													
Наказ МОЗ України													
	№												
<p>ЖУРНАЛ</p> <p>обліку препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у відділеннях і кабінетах лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я</p> <p>Розпочато " _____ " _____ 20____ року</p> <p>Закінчено " _____ " _____ 20____ року</p>													

Назва відділення/кабінету _____
 Назва препарату наркотичного засобу, психотропної речовини і прекурсору _____
 Одиниця обліку _____

Отримано			Видано на пост відділення, на кабінет		Залишок на день заповнення	Прізвище, ініціали та підпис особи, відповідальної за видачу і отримання (розбірливо)	
дата отримання (чи слово, місяць, рік)	кількість препарату наркотичного засобу, психотропної речовини та/або прекурсору	прізвище, ініціали відповідальної особи	дата видачі (чи слово, місяць, рік)	кількість препарату наркотичного засобу, психотропної речовини та/або прекурсору		яка видала	яка отримала
1	2	3	4	5	6	7	8

вин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я».

Цей журнал також ведеться щоденно. Він має бути прошитим, пронумерованим, засвідченим підписом керівника лікувально-профілактичного закладу охорони здоров'я або завідувача відділення та печаткою лікувально-профілактичного

закладу охорони здоров'я. Внесення виправлень та недостовірних відомостей до даного журналу забороняється. У разі виявлення технічних помилок вони виправляються, а виправлення засвідчуються підписом керівника лікувально-профілактичного закладу охорони здоров'я.

Медичні сестри постів відділення щомісяця станом на перше число здійснюють звірку інформації про фактичну наявність препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів із записом

про залишки за журналом обліку препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та письмово повідомляють про результати керівнику закладу охорони здоров'я. Письмові повідомлення з

Журнал має наступну форму:

Найменування міністерства, іншого органу виконавчої влади, підприємства, установи, організації, до сфери управління якого (якої) належить заклад охорони здоров'я Найменування та місцезнаходження (повна поштова адреса) закладу охорони здоров'я, де заповнюється форма Код за ЄДРПОУ <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>																					МЕДИЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ																			
Форма первинної облікової документації № 129-7/о ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ МОЗ України <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table> № <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>																																								
ЖУРНАЛ обліку препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на постах відділень лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я																																								
Розпочато " ____ " _____ 20__ року																																								
Закінчено " ____ " _____ 20__ року																																								

Назва препарату наркотичного засобу, психотропної речовини та/або прекурсору _____

Одиниця обліку _____

Отримано на пост відділення			Видано для надання хворим		
дата отримання (число, місяць, рік)	кількість препарату наркотичного засобу, психотропної речовини та/або прекурсору	прізвище, ініціали та підпис відповідальної особи (розбірливо)	дата видачі (число, місяць, рік)	прізвище, ім'я та по батькові стаціонарного хворого	номер медичної карти стаціонарного хворого

резолуцією керівника закладу охорони здоров'я зберігаються разом журналом обліку.

У разі виявлення медичною сестрою посту відділення факту відхилення показників наявності препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів від зазначених у журналах обліку записів про залишки керівник закладу охорони здоров'я зобов'язаний протягом трьох календарних днів провести у визначеному законодавством порядку інвентаризацію наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, облік яких ведеться на даному посту.

Крім щомісячних звірок показників відповідності наявності препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів та показників, зафіксованих у відповідних журналах, в закладі охорони здоров'я повинні обов'язково проводитися щоквартальні інвентаризації препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у визначеному законодавством порядку із складенням балансу товарно-матеріальних цінностей.

У разі встановлення факту наявності залишків або нестачі препаратів наркотичних

засобів, психотропних речовин або прекурсорів керівник закладу охорони здоров'я зобов'язаний невідкладно повідомити про це Національну поліцію.

Раз на рік до 31 березня керівник закладу охорони здоров'я зобов'язаний надати до Держлікслужби звіт про кількість препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що використані закладом, а також про кількість їх запасів на 31 грудня звітного року.

На завершення опису схеми організації роботи закладів охорони здоров'я щодо обігу препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів ще раз наголосимо: держава чітко контролює обіг наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Тобто того, що може спричинити наркотизацію населення та вплинути на стан криміналізації. Пусті блістери, ампули, пляшки, інше упакування, навіть якщо у ньому були препарати наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, ніякої суспільної небезпеки не несуть та не потребують ніякого додаткового кількісного обліку та окремої процедури знищення.